

преди 85 години...

Българската художествена изложба в Прага

Гостуването на български художници в Прага и представянето на техни творби през последните години се е превърнало в неизменна част от културния живот на българската общност в Чешката република. Много малко от нас обаче знаят или са се запитвали от кога датира тази традиция. Началото е поставено точно преди 85 г., когато над 40 български художници и скулптори представят в тогавашна Чехословакия свои произведения.

ОРГАНИЗАТОРИТЕ

Инициативата за организиране на изложбата идва от страна на дружество „Чехословашко-българска взаимност“ (с председател Алфонс Муха) през 1924 г. Най-старото чешко художествено дружество „*Jednota výtvarných umělců*“, чийто почетен член е също Муха, поема нейната практическа подготовка. Създаден е 18-членен комитет, който още на 1 март 1926 г. се заема с подредбата на картините. На свой ред изложбеният комитет в София изпраща в Прага своя представител проф. Стефан Баджов да се включи в приготвянията. Патрон на изложбата става пражкият кмет д-р Карел Бакса. В 10-те салона на „*Representační dům*“ са наредени над 400 творби, дело на 40 български художници и скулптори.

БЪЛГАРСКИТЕ ХУДОЖНИЦИ И ТЕХНИТЕ „ЧЕШКИ УЧИТЕЛИ“

За предстоящото културно събитие чешката преса започва да информира много преди официалното откриване на изложбата. Заслуга за това има българската легация в Прага в лицето на нейното пресаташе, известният писател и публицист Христо Борина. В един от февруарските броеве на в-к „*České slovo*“ той „запознава“ чешката публика с част от българските участници на изложбата. Сред тях изпъкват имената на портретиста Никола Михайлов, на преподавателите в Българската художествена академия Цено Тодоров и Борис Митов;

на италианския възпитаник Никола Маринов, известен със своите акварелни портрети; покойният Никола Петров, „*чрез когото българската природа за пръв път получи свой художествен образ*“. Следват имената на Борис Денев, Константин Щъркелов, Владимир Димитров-Майстора и др. Два дни по-късно, в неделната притурка на „*České slovo*“, са поместени репродукции на картини на Ян Мърквичка („*На пазар в София*“), на Сирак Скитник („*Послушница*“) и др. В навечерието на откриването на изложбата от страниците на „*Národní listy*“ чешкият журналист Владимир Сис припомня чешкия принос в модернизацията на България. В статията „*Чешкият принос в българското изкуство*“ той посочва, че изложбата не само отразява напредъка на българското изкуство от 1878 г. насам, но и представлява благороден жест на признателност от страна на българските художници към техните „чешки учители“, избирайки именно град Прага за своята първа международна изява. Нещо повече, припомня Вл. Сис, в новоосвободена България идва цяла плеяда чешки учители, сред които и основоположниците на българското освободително изкуство – „*патриархът на българските художници*“ Ян Мърквичка (в София и Пловдив); Ото Хоржейши (Търново), Я. Вешин (София), Я. Кадлец (Сливен), Шпулак (Русе), Трунечек (Провадия). По-нататък Вл. Сис дава кратка характеристика на участниците в изложбата. На първо място това са възпитаниците на Ян

Борис Денев, „Портрет на Кирил Христов“

Мърквичка – Антон Митов, Иван Ангелов, Цено Тодоров; учениците на Яр. Вешин – А. Михов, Никола Петров. Като най-видни представители на българския експресионизъм чешкият журналист посочва Владимир Димитров-Майстора, Сирак Скитник, Борис Денев; сред майсторите на декоративното изкуство – Стефан Баджов, Ив. Пенков; сред карикатуристите – Ал. Божинов; сред портретистите – Атанас Тасев, Борис Митов; сред скулпторите – италианския възпитаник Андрей Николов, Иван Лазаров и др.

ОТКРИВАНЕТО

Изложбата е открита на 6 март в 15 ч. в „*Obecní dům*“ от председателя на дружество „*Jednota*“ Фр. Наске. На откриването присъстват шефът на президентската канцелария, представители на чехословашкото

Ал. Мутафов, „На фронта“

Стефан Баджов, „Момиче“

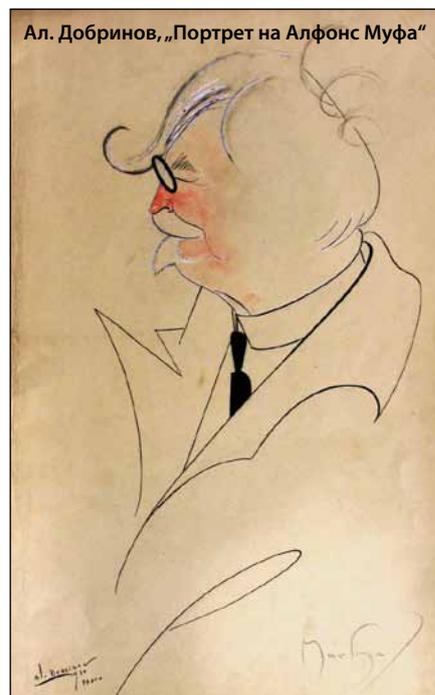
външно министерство, на Министерството на просветата, голяма част от дипломатическия корпус, чешкият журналист българофил Йозеф Холечек, даже и испанската инфанта. Патронът на изложбата, д-р К. Бакса, изказва своето задоволство, че българските творци са избрали град Прага за място на своята първа международна изява. След него думата взима Алфонс Муха, който не скрива възхищението си от забележителния прогрес на българското художествено изкуство след 1878 г. и нарича изложбата „първата важна

стъпка към културното сближение на балканските славяни“. В речта си българският пълномощен министър Д. Михалчев благодари на А. Муха за усилията му при подготовката на изложбата и изтъква чешкия принос в развитието на българското художествено изкуство – редица българи са завършили висшето си образование в Прага, смятана за „вековен център на славянската култура“, „главата и сърцето на народа, който даде на България първия министър на просветата, първите юристи, администратори, учители“. Д. Михалчев завършва с думите, че изложбата ще изиграе ролята на духовен мост между двата народа. По време на престоя си в Прага българските художници са поканени на тържествения прием по случай 76-та годишнина от рождението на чехословашкия президент Т. Г. Масарик. В чест на българските гости Академичният съвет на пражката Политехника дава банкет в салоните на хотел „Дьо Сакс“. На 9 март българските художници, заедно с членове на „Чехословашко-българска взаимност“, посещават Старото кметство, полагат венец пред гроба на Незнайния войн и са приети сърдечно в салоните на кметството лично от кмета К. Бакса.

По думите на Ст. Баджов, „една от най-душевните наслади, които преживяха българските художници“, е посещението на замъка „Збирох“ по покана на А. Муха. „Това беше истински ден на празненство на българските художници“, продължава Ст. Баджов. След като в продължение на два часа те разглеждат неговата „Славянска епопея“, „любезната домакиня въведе гостите в един от салоните със сервирани всевъзможни закуски и напитки, където прекарват в продължение на повече от два часа и половина сред песни, акомпанирани от самия Муха“.

ЧЕШКАТА ПРЕСА ЗА БЪЛГАРСКАТА ИЗЛОЖБА

Възхищението на чешката интелигенция към българското изобразително изкуство се проявява и чрез многобройните публикации в чешкия периодичен печат. Владимир Сис нарича изложбата „голям славянски празник“. В неделното

Ал. Добринов, „Портрет на Алфонс Муха“

приложение на „České slovo“ са поместени репродукции на творби на скулптора Андрей Николов. В два поредни броя сп. „Zlatá Praha“ посвещава десетки страници на това значимо културно събитие и помества репродукции на картини на Никола Петров, Никола Кожухаров, Борис Митов, Димитър Гюдженев, Атанас Михов, Жеко Спиридонов и др. Известните чешки изкуствоведи проф. Виктор Шуман и И. Р. Марек поместват в сп. „Zlatá Praha“ и в „Národní listy“ анализ на българските художествени творби, с който демонстрират не само детайлно познаване на българското изкуство, но и сериозен интерес към него. И. Р. Марек нарича изложбата „значима проява на взаимното опознаване на славянството.“ Разглеждайки изложените картини, продължава той, посетителят остава с впечатлението, че през последните 30 години българите искат да „догонят“ културна Европа. По стъпките на основоположниците на българското художествено изкуство – чехите Ото Хоржейши, Ян Мърквичка и Ярослав Вешин, вече уверено крачат Антон Митов, Иван Ангелов, Д. Гюдженев и десетки други млади творци.

Д-р Красимира Мархалева
(по материали от „Národní listy“, „České slovo“, „Zlatá Praha“)